

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH
RESPUBLIKA ILMIY-METODIK
MARKAZI

Mavzu: Ilmiy maqola yozish va loyihalashda tez-tez xatolar va kamchiliklar hamda ularni bartaraf etish choralari

Muallif: DSc., dotsent X.Xujamatov

YOSH OLIMLAR VA TADQIQOTCHILAR MAKTABI

Toshkent-2026 >

ILMIY MAQOLA YOZISHDAGI XATOLAR: MUAMMO VA OQIBATLAR

Ilmiy maqoladagi mazmuniy, metodik, uslubiy va rasmiylashtirishdagi kamchiliklar tadqiqot natijasining ilmiy qiymatini to'liq namoyon etishga to'sqinlik qiladi.

MAQOLA SIFATIGA TA'SIR ETUVCHI JARAYON

ASOSIY G'OYA: Xatolarni o'z vaqtida aniqlash va bartaraf etish — maqola sifatini oshiradi, nashr etilish imkonini kengaytiradi va tadqiqotning ilmiy ta'sirini kuchaytiradi.

MANBALAR:

[1] ICMJE. Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly Work in Medical Journals.
<https://www.icmje.org>

[2] COPE. Core Practices.
<https://publicationethics.org/core-practices>

[3] EQUATOR Network. Reporting Guidelines for Research Articles.
<https://www.equator-network.org>

ILMIY MAQOLANING ASOSIY MAQSADI

Tadqiqot natijasini ilmiy hamjamiyatga asosli, aniq va ishonchli tarzda yetkazish

Ilmiy maqola muammoni yoritadi, yangi bilimni dalillaydi, natijaning ishonchligini ko'rsatadi va ilmiy muloqotni rivojlantiradi. Shu orqali tadqiqot natijalari boshqa olimlar tomonidan baholanadi, tekshiriladi va amaliyotda qo'llaniladi.

MUAMMO → DALIL → TEKSHIRUV → ILMIY MULOQOT

1. MUAMMO

Tadqiqotga sabab bo'lgan masalani aniq belgilash

2. DALIL

Natijani kuzatuv, tahlil va ma'lumotlar bilan asoslash

3. TEKSHIRUV

Usul va natijalarni baholash hamda qayta tekshirish imkonini yaratish

4. ILMIY MULOQOT

Natijalarni ilmiy hamjamiyatga yetkazish va rivojlantirish

ASOSIY G'OYA: Ilmiy maqola yangi bilimni ilmiy hamjamiyatga yetkazadigan, uni tekshirish va undan foydalanish imkonini beradigan ilmiy muloqot vositasidir.

MANBALAR:

[1] UNESCO. Recommendation on Open Science, 2021.
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379949>

[2] ICMJE. Recommendations for Manuscript Preparation.
<https://www.icmje.org/recommendations/>

[3] EQUATOR Network. Reporting Guidelines.
<https://www.equator-network.org/reporting-guidelines/>

MAQOLANI LOYIHALASHNING BOSHLANG'ICH BOSQICHI

MAQOLA YOZISHDAN OLDIN NATIJA, MAQSADLI JURNAL, O'QUVCHI VA TUZILMANI ANIQLASH ZARURLIGI

Maqola yozishdan oldin tadqiqot natijasini, maqsadli jurnalni, o'quvchini, maqola turini, tuzilmasini va ish rejasini aniqlash zarur. Rejasiz yozish mazmunning tarqoqligiga, mantiqiy uzilishlarga va asosiy g'oyaning susayishiga olib keladi.

MAQOLA LOYIHASI YO'L XARITASI

1. MAVZU

Tadqiqot natijasi va asosiy g'oyani aniqlash

2. JURNAL

Maqsadli jurnal va o'quvchi doirasini tanlash

3. REJA

Tuzilma, bo'limlar va ish ketma-ketligini belgilash

4. YOZISH

Maqolani reja asosida izchil bayon etish

5. TEKSHIRISH

Mantiq, uslub va talablar bo'yicha qayta ko'rib chiqish

ASOSIY G'OYA: Maqola loyahasini oldindan rejalashtirish yozish jarayonini tartibga soladi, mantiqiy izchillikni kuchaytiradi va ilmiy natijani aniq ifodalashga yordam beradi.

MANBALAR:

[1] ICMJE. Recommendations for Manuscript Preparation.
<https://www.icmje.org/recommendations/>

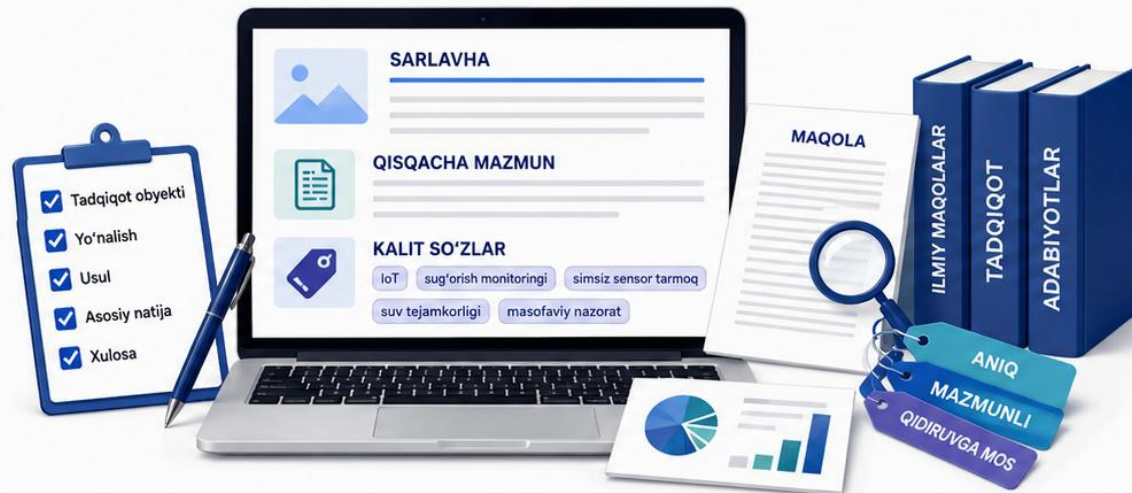
[2] COPE. Core Practices.
<https://publicationethics.org/core-practices>

[3] EQUATOR Network. Reporting Guidelines.
<https://www.equator-network.org/reporting-guidelines/>

SARLAVHA, QISQACHA MAZMUN VA KALIT SO'ZLARDAGI XATOLAR

ANIQ Sarlavha, mazmunli qisqacha bayon va to'g'ri tanlangan kalit so'zlar maqolaning topilishi hamda tushunilishiga xizmat qiladi

Juda umumiy, uzun yoki mazmunga mos kelmaydigan sarlavha; aniq natija berilmagan qisqacha mazmun; noto'g'ri tanlangan kalit so'zlar maqolaning ilmiy qiymatini to'liq namoyon etmaydi. Bunday kamchiliklarni bartaraf etish uchun sarlavhada tadqiqot obyekti, yo'nalishi va asosiy natija aniq aks ettirilishi tavsiya etiladi.

NOTO'G'RI SARLAVHA / TAKOMILLASHTIRILGAN SARLAVHA

1. SARLAVHA

Xato:

Qishloq xo'jaligida zamonaviy texnologiyalar

Takomillashtirilgan:

IoT asosida suv tejamlor sug'orish tizimining masofaviy monitoring modeli

Sarlavha tadqiqot obyekti, yo'nalishi va asosiy mazmunni aniq ifodalashi kerak.

2. QISQACHA MAZMUN

Xato:

Ushbu maqolada muammo ko'rib chiqiladi va ayrim natijalar beriladi.

Takomillashtirilgan:

Qisqacha mazmunda muammo, maqsad, usul, asosiy natija va xulosa qisqa hamda aniq bayon etilishi lozim.

Qisqacha mazmun mustaqil o'qilganda ham maqola mohiyatini anglatishi zarur.

3. KALIT SO'ZLAR

Xato:

texnologiya, tizim, tadqiqot

Takomillashtirilgan:

IoT, sug'orish monitoringi, simsiz sensor tarmoq, suv tejamlorligi, masofaviy nazorat

Kalit so'zlar maqolaning qidiruv tizimlarida topilishini yaxshilaydi.

ASOSIY G'OYA: Sarlavha, qisqacha mazmun va kalit so'zlar maqolaning birinchi ilmiy ko'rinishi bo'lib, ular aniq, mazmunli va qidiruvga mos bo'lishi kerak.

MANBALAR:

[1] ICMJE. Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly Work in Medical Journals.
<https://www.icmje.org/recommendations/>

[2] Elsevier. Researcher Academy: Titles, abstracts and keywords.
<https://researcheracademy.elsevier.com/>

[3] Springer Nature. Writing a journal manuscript.
<https://www.springernature.com/>

KIRISH QISMI VA DOLZARBLIKNI ASOSLASHDAGI KAMCHILIKLAR

KIRISH QISMI MUAMMO, UNING AHAMIYATI, O'RGANILGANLIK HOLATI, BO'SHLIQ VA MAQSADNI IZCHIL BO'GLASHI LOZIM

Muammoning noaniq qo'yilishi, umumiy fikrlarning ko'pligi, daliliy manbalarning yetishmasligi va tadqiqot bo'shlig'ining ko'rsatilmaligi kirish qismidagi asosiy kamchiliklardir. Sifatli kirish qismi muammo, uning ahamiyati, o'rganilganlik holati, bo'shliq hamda maqola maqsadini mantiqiy izchillikda bog'lashi zarur.

MUAMMO → O'RGANILGANLIK → BO'SHLIQ → MAQSAD

1. MUAMMO

Tadqiqotga sabab bo'lgan asosiy masalani aniq belgilash

2. O'RGANILGANLIK

Mavzu bo'yicha mavjud ilmiy qarashlar va manbalarni yoritish

3. BO'SHLIQ

Hali yetarli o'rganilmagan jihat yoki yechilmagan masalani ko'rsatish

4. MAQSAD

Maqolaning aynan nimani ochib berishini aniq ifodalash

ASOSIY G'OYA: Kirish qismi o'quvchini muammodan maqola maqsadigacha mantiqiy olib borishi, dolzarblikni dalillar bilan asoslab berishi kerak.

MANBALAR:

[1] ICMJE. Recommendations for Manuscript Preparation.
<https://www.icmje.org/recommendations/>

[2] Elsevier Researcher Academy. Writing an effective introduction.
<https://researcheracademy.elsevier.com/>

[3] Springer Nature. Writing a journal manuscript.
<https://www.springernature.com/>

ILMIY ADABIYOTLAR TAHLILI VA IQTIBOS BERISHDAGI XATOLAR

ESKIRGAN YOKI MAVZUGA ALOQASI SUST MANBALARDAN FOYDALANISH, MANBALARNI FAQAT SANAB O'TISH VA IQTIBOSLARNI NOTO'G'RI RASMIYLASHTIRISH MAQOLA SIFATINI PASAYTIRADI

Eskirgan yoki mavzuga aloqasi sust manbalardan foydalanish, manbalarni faqat sanab o'tish, qiyosiy tahlil qilmaslik, birlamchi manbaga murojaat etmaslik hamda iqtiboslarni noto'g'ri rasmiylashtirish ilmiy maqolaning nazariy asosini zaiflashtiradi. Adabiyotlar sharhi manbalarni tanlash, taqqoslash, tahlil qilish va ilmiy bo'shliqni aniqlashga xizmat qilishi lozim.

YUZAKI TAHLIL / TAHLILIY YONDASHUV

1. YUZAKI TAHLIL

- Manbalarni faqat sanab o'tish
- Eskirgan yoki nomos manbalar
- Qiyosiy tahlilning yo'qligi
- Iqtiboslarni noto'g'ri berish

Natijada mavzuning o'rganilganlik darajasi yetarli ochilmaydi.

VS

2. TAHLILIY YONDASHUV

- Dolzarb va ishonchli manbalarni tanlash
- Manbalar o'rtnasidagi o'xshash va farqli jihatlarini tahlil qilish
- Birlamchi manbalarga tayangan holda xulosa chiqarish
- Iqtibos va manbalarni to'g'ri rasmiylashtirish

Natijada ilmiy bo'shliq va nazariy asos aniq ko'rinadi.

ASOSIY G'OYA: Adabiyotlar sharhi faqat manbalar ro'yxati emas, balki tadqiqotning nazariy asosini mustahkamlaydigan va ilmiy bo'shliqni ko'rsatadigan tahliliy qismdir.

MANBALAR:

[1] ICMJE. Recommendations for Manuscript Preparation.
<https://www.icmje.org/recommendations/>

[2] Elsevier Researcher Academy. Literature review and citation.
<https://researcheracademy.elsevier.com/>

[3] Springer Nature. Writing a journal manuscript.
<https://www.springernature.com/gp/authors>

TADQIQOT MAQSADI, SAVOLI VA VAZIFALARIDAGI NOMUVOFIQLIKLAR

MAQSAD, VAZIFA, USUL VA XULOSA O'ZARO UZVIY BOG'LIQ BO'LISHI KERAK

Maqsadning mavhum qo'yilishi, vazifalarning maqsadga xizmat qilmasligi, tadqiqot savolining shakllantirilmassligi hamda xulosada boshqa masalalarga javob berilishi ilmiy izchillikni buzadi. Maqsad, vazifa, usul va xulosa o'zaro uzviy bog'liq bo'lishi kerak.

NOMUVOFIQLIKLAR NATIJALARI

MAVHUM MAQSAD

Tadqiqot yo'nalishi noaniq bo'ladi.

MOS BO'LMAGAN VAZIFA

Asosiy maqsadga xizmat qilmaydi.

NOMUVOFIQ USUL

Natijalarning ishonchliligi pasayadi.

NATIJAGA MOS KELMAGAN XULOSA

Ilmiy izchillik buziladi, xulosalar ishonchsiz bo'ladi.

MANBALAR:

[1] Day, R. A. (2005). How to Write and Publish a Scientific Paper (6th ed.). Oryx Press.

[2] Booth, W. C., Colomb, G. G., & Williams, J. M. (2016). The Craft of Research (4th ed.). The University of Chicago Press.

[3] Swales, J. M., & Feak, C. B. (2012). Academic Writing for Graduate Students: Essential Tasks and Skills (3rd ed.). University of Michigan Press.

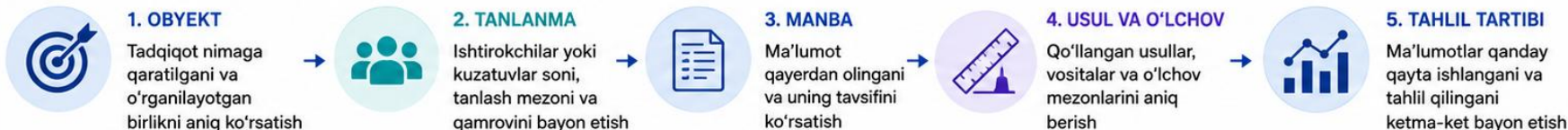
TADQIQOT USULINI BAYON ETISHDAGI XATOLAR

TADQIQOT OBYEKTI, TANLANMA, MA'LUMOT MANBASI, QO'LLANGAN USULLAR, O'LCHOV MEZONLARI VA TAHLIL TARTIBI TO'LIQ BAYON ETILISHI ZARUR

Tadqiqot obyekti, tanlanma, ma'lumot manbasi, qo'llangan usullar, o'lchov mezonlari va tahlil tartibining to'liq berilmasligi maqola ishonchligini pasaytiradi. Usul shunday bayon etilishi kerakki, boshqa tadqiqotchi ayni jarayonni qayta tekshirishi va natijalarni solishtirishi mumkin bo'lsin.

USULNING TO'LIQ TAVSIFI

Natijani qayta tekshirish imkonini yaratish — usul bayonining asosiy talabidir.

ASOSIY G'OYA

Usul qismi tadqiqotning qanday bajarilganini ochiq ko'rsatadi; u qanchalik aniq bayon etilsa, maqolaning ishonchligi shunchalik yuqori bo'ladi.

MANBALAR:

[1] ICMJE. Recommendations for Manuscript Preparation.
<https://www.icmje.org/recommendations/>

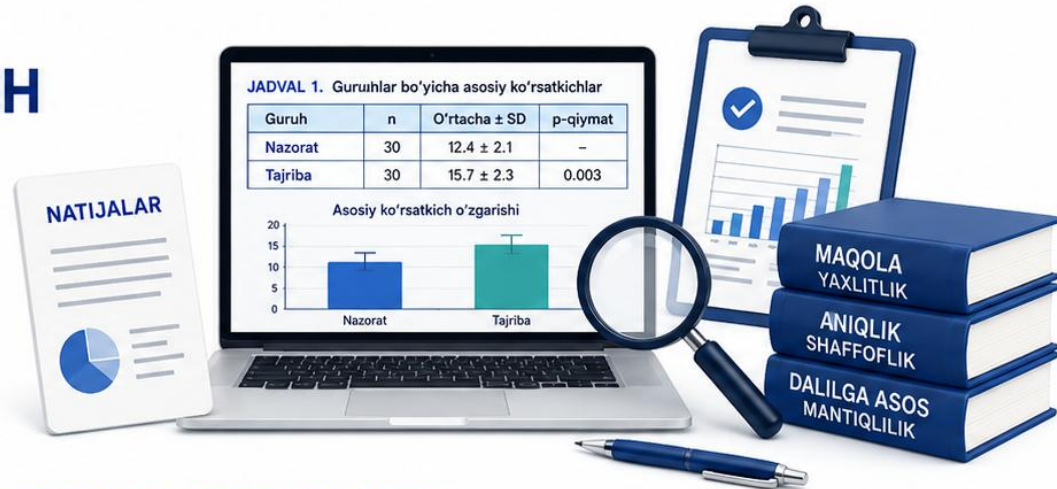
[2] EQUATOR Network. Reporting Guidelines.
<https://www.equator-network.org/reporting-guidelines/>

[3] Springer Nature. Writing a journal manuscript.
<https://www.springernature.com/>

NATIJALARNI TAQDIM ETISH VA TALQIN QILISHDAGI KAMCHILIKLAR

NATIJA BILAN MUHOKAMANING ARALASHIB KETISHI, JADVAL VA RASMLARNING TUSHUNARSIZLIGI, SONLI KO'RSATKICHLARNING IZOHSIZ BERILISHI VA MA'LUMOT TAKRORI MAQOLA SIFATINI PASAYTIRADI

Natija bilan muhokamaning aralashib ketishi, jadval va rasmlarning tushunarsizligi, sonli ko'rsatkichlarning izohsiz berilishi hamda bir xil ma'lumotning takrorlanishi o'quvchini chalg'itadi. Natijalar qisqa, aniq va dalillarga asoslangan ko'rinishda berilishi, talqin esa alohida va mantiqiy bayon etilishi kerak.

NOTO'G'RI JADVAL / TAKOMILLASHTIRILGAN JADVAL

1. NOTO'G'RI TAQDIMOT

- Natija va muhokama aralashib ketadi
- Jadval sarlavhasi va izohlari yetishmaydi
- Sonli ko'rsatkichlar sharhsiz beriladi
- Bir xil ma'lumot jadval va matnda takrorlanadi

Natijada ma'lumotning mazmuni noaniq bo'lib qoladi.

2. TAKOMILLASHTIRILGAN TAQDIMOT

- Natijalar alohida, muhokama alohida beriladi
- Jadval va rasmlar aniq sarlavha hamda izohga ega bo'ladi
- Asosiy sonli ko'rsatkichlar qisqa sharh bilan tushuntiriladi
- Har bir natija dalilga tayangan holda ixcham bayon etiladi

Natijada xulosa chiqarish va qiyoslash osonlashadi.

Natija qisqa, aniq va dalilga asoslangan bo'lishi kerak.

ASOSIY G'OYA: Natijalarni to'g'ri taqdim etish ilmiy maqolaning tushunariligin oshiradi, dalillarning ishonchligini mustahkamlaydi va xulosaning asoslanganligini kuchaytiradi.

MANBALAR:

[1] ICMJE. Recommendations for Manuscript Preparation.
<https://www.icmje.org/recommendations/>

[2] EQUATOR Network. Reporting Guidelines.
<https://www.equator-network.org/reporting-guidelines/>

[3] Springer Nature. Writing a journal manuscript.
<https://www.springernature.com/>

MUHOKAMA, XULOSA VA AMALIY AHAMIYATDAGI XATOLAR

NATIJALARNI AVVALGI TADQIQOTLAR BILAN QIYOSLASH, CHEKLOVLARNI KO'RSATISH VA AMALIY AHAMIYATNI ANIQLIK BILAN BAYON ETISH XULOSA SIFATINI BELGILAYDI

Natijalarni avvalgi tadqiqotlar bilan qiyoslamaslik, natijadan ortiqcha umumlashma chiqarish, cheklovlarni yashirish hamda amaliy ahamiyatni noaniq bayon etish muhokama va xulosa qismining asosiy kamchiliklaridir. Xulosa maqola maqsadi va olingan natijalar bilan bevosita bog'lanishi lozim.

NATIJA → IZOH → QIYOS → AMALIY AHAMIYAT → XULOSA

1. NATIJA

Olingan asosiy natijani aniq va qisqa bayon etish

2. IZOH

Natijaning mazmuni va sabablari nimani anglatishini tushuntirish

3. QIYOS

Natijani avvalgi tadqiqotlar bilan taqqoslab o'xshash va farqli jihatlarini ko'rsatish

4. AMALIY AHAMIYAT

Natijaning amaliy foydasi, qo'llash sohasi va foydalanuvchi uchun qiymatini ochib berish

5. XULOSA

Maqsad va natijalarga tayangan holda yakuniy ilmiy xulosani ifodalash

ASOSIY KAMCHILIKLAR

- Qiyosiy tahlilning yo'qligi
- Ortiqcha umumlashtirish
- Cheklovlarni yashirish
- Amaliy ahamiyatni noaniq bayon etish
- Maqsadga mos kelmaydigan xulosa

ASOSIY G'OYA: Muhokama va xulosa qismlari natijani shunchaki takrorlamasligi, balki uni izohlashi, qiyoslashi va amaliy qiymatini ochib berishi kerak.

MANBALAR:

[1] ICMJE. Recommendations for Manuscript Preparation.
<https://www.icmje.org/recommendations/>

[2] Elsevier Researcher Academy. Writing an effective discussion.
<https://researcheracademy.elsevier.com/>

[3] Springer Nature. Writing a journal manuscript.
<https://www.springernature.com/>

AKADEMIK HALOLLIK VA NASHR ETISH ODOBIDAGI BUZILISHLAR

Ko'chirmakashlik, o'z matnini takror nashrga berish, soxta mualliflik, ma'lumotlarni soxtalashtirish, bir maqolani bir vaqtning o'zida bir necha jurnalga yuborish, sun'iy intellektdan manbasiz yoki mas'uliyatsiz foydalanish kabi holatlar akademik halollik me'yorlarini buzadi.

ASOSIY BUZILISHLAR VA ULARNING SALBIY OQIBATLARI

KO'CHIRMAKASHLIK (PLAGIAT)

Boshqa muallifning matnini manbasini ko'rsatmasdan foydalanish.

Ishonchlik yo'qoladi, ilmiy obro'ga zarar yetadi.

O'Z MATNINI TAKROR NASHRGGA BERISH

Bir xil yoki juda o'xshash matnini turli jurnallarda nashr ettirish.

Nashrlar soni sun'iy oshiriladi, ilmiy resurslar behuda sarflanadi.

SOXTA MUALLIFLIK

Haqiqiy hissa qo'shmagan shaxsni muallif sifatida ko'rsatish.

Mualliflik adolati buziladi, ishonch pasayadi.

MA'LUMOTLARNI SOXTALASHTIRISH

Ma'lumotlarni qasddan o'zgartirish, yashirish yoki noto'g'ri taqdim etish.

Natijalar noto'g'ri bo'ladi, ilm-fan va jamiyatga zarar yetadi.

MAQOLANI BIR VAQTNING O'ZIDA YUBORISH

Bir maqolani bir vaqtning o'zida bir necha jurnalga yuborish.

Tahririyatlar va ilmiy jamoatchilikka nisbatan nohalollik hisoblanadi.

SUN'IY INTELLEKTDAN MANBASIZ YOKI MAS'ULIYATSIZ FOYDALANISH

AI vositalaridan manbasiz foydalanish yoki ularning natijalarini tanqidiy baholamaslik.

Intellektual halollik buziladi, sifat va ishonchlik pasayadi.

AKADEMIK HALOLLIK – ILM-FANNING ASOSI

ISHONCH VA OBRO'

Halollik ilmiy natijalarga bo'lgan ishonchni mustahkamlaydi.

ILMIY RIVOJLANISH

To'g'ri va halol tadqiqotlar ilm-fan taraqqiyotini ta'minlaydi.

JAMOATCHILIK OLDIDAGI MAS'ULIYAT

Tadqiqotchi jamiyat va kelajak avlodlar oldida mas'ul.

ADOLAT VA SHAFFOFLIK

Adolatli mualliflik va shaffof yondashuv ilmiy muhitni mustahkamlaydi.

XALQARO NUFUZ

Halol tadqiqotlar mamlakat va muassasa nufuzini oshiradi.

BARQAROR NATIJALAR

Halol yondashuv barqaror va amaliy natijalar beradi.

AKADEMIK HALOLLIK – BU TANLOV EMAS, BU MAS'ULIYAT VA PROFESSIONAL BURCHDIR.

MANBALAR:

[1] Day, R. A. (2005). How to Write and Publish a Scientific Paper (6th ed.). Oryx Press.

[2] Booth, W. C., Colomb, G. G., & Williams, J. M. (2016). The Craft of Research (4th ed.). The University of Chicago Press.

[3] Swales, J. M., & Feak, C. B. (2012). Academic Writing for Graduate Students: Essential Tasks and Skills (3rd ed.). University of Michigan Press.

MAQSAD MONITORINGI VA NATIJALARNI BAHOLASH

MAQSAD MONITORINGINING AHAMIYATI

Maqsadlar muntazam kuzatilishi ularning samaradorligini ta'minlaydi.

Monitoring orqali yutuqlar aniqlanadi, muammolar erta bosqichda bartaraf etiladi.

Tahlil natijasida kelajakdagi qarorlar va strategiyalar takomillashtiriladi.

Olingan natijalar manfaatdor tomonlarga ochiq va aniq hisoblab beriladi.

Natijalarni baholash jarayoni rivojlanish va uzluksiz takomillashuvni rag'batlantiradi.

ANIQ MAQSAD – UZLUKSIZ NAZORAT – TO'G'RI TAHLIL – SAMARALI NATIJA!

Bu muvaffaqiyat sari eng ishonchli yo'l.

NATIJA BAHOLASH MEZONLARI

MOSLIK

Natijalar belgilangan maqsadlarga qanchalik mos keladi?

SAMARADORLIK

Maqsadga erishishda resurslar qanchalik oqilona ishlatildi?

TA'SIR

Natijalar qanday ijobiy o'zgarish va ta'sirlarni keltirdi?

O'Z VAQTIDA

Vazifalar belgilangan muddatlarda bajarildimi?

SIFAT

Natijalar sifat jihatdan qoniqarlirmi?

MANBALAR:

[1] Day, R. A. (2005). How to Write and Publish a Scientific Paper (6th ed.). Oryx Press.

[2] Booth, W. C., Colomb, G. G., & Williams, J. M. (2016). The Craft of Research (4th ed.). The University of Chicago Press.

[3] Swales, J. M., & Feak, C. B. (2012). Academic Writing for Graduate Students: Essential Tasks and Skills (3rd ed.). University of Michigan Press.

E'TIBORINGIZ UCHUN RAHMAT!

<https://raqamlitalim.trm.uz/yosholim>

